

Esimerkillinen seurahistoria

Klaus Karttunen: *Vuosisata Aasiaa ja Afriikkaa. Suomen Itämainen Seura 1917–2017*. Suomen Itämainen Seura 2017.

Tieteellisten seurain valtuuskuntaan kuuluu tuoreen tiedon mukaan lähes 280 tieteellistä seuraa (Lea Rynänen-Karjalainen, *Tieteessä tapahtuu* 2/2018). Loppuvuodesta 2017 Suomen Itämainen Seura täytti kunnioitettavat sata vuotta. Merkkipuotta juhlistaa professori Klaus Karttunen kiehtova seurahistoria, joka on hyvä esimerkki siitä, että ”kuivista” asioista voidaan kertoa elävästi ja hauskestikin.

Ensin perustettiin vuonna 1893 Seemiläinen yhdistys, jolle virikkeenä oli opetuksen synkkä tila. Seura olikin ensi alkuun opintopiiri. On useampia tulkintoja, miksi yhdistyksen toiminta vuoteen 1917 mennessä hiljeni – vai hiljenkö. Joka tapauksessa joulukuussa 1917 perustettiin Suomen Itämainen Seura. Senkin voimahahmona oli nyt itämaisen kirjallisuuden professori, assyriologi Knut Tallqvist (1865–1949).

Itämaisesta Seurasta oli tuleva keskeinen yhdysside itämaiden kielten ja kulttuurien tutkijoiden välille. Toiseksi se oli tärkeä foorumi, jonka kokouksissa esiteltiin monipuolisesti kansainvälisiä tutkimusta. Suomalaiset tutkijat ovat toki puhuneet kansainvälisistä aiheista, mutta seurassa kävi myös ulkomaisia esitelmäsihtijöitä, ensimmäisenä jo Seemiläisessä yhdistyksessä vuoden 1895 syk-

syllä syyrialainen pastori Moses Melekbar Jakob. Itämainen Seura oli sananmukaisesti tiedemiesten yhteisö, sillä ensimmäinen nainen – kuulu saksalainen turkologi Annemarie von Gabain – luennoi vasta vuonna 1955. Ensimmäinen suomalainen nainen esitelmöi 20 vuotta myöhemmin. Tallqvist muuten suhtautui naisopiskelijoihin torjuvasti!

Nykylukija saa kavalkadinomaisesti tietoa seuran kokouksien monipuolisesta aiheistosta ja eläytyy vuosikymmenten takaisin tilaisuuksiin. Karttunen on koonnut kokoustiedot arkistolähteistä, joita hän on täydentänyt. Tunnollisesti hän mainitsee, missä kirjoissa tai lehdissä esitelmät on julkaistu. Useimmin esitelmöitiin assyriologiasta ja Vanhasta testamentista; myös matkaraportit olivat keskeistä aiheistoa. Ylivertaisesti ahkerin esitelmäsihtijä oli Knut Tallqvist, joka piti 62 esitelmää, Armas Salonen 42 ja Aapeli Saarisalo 40. Kautta vuosikymmenten popularisointi on tehonnut: Saarisalolla oli aina runsaasti kuulijoita, samoin Salosella. Ikimuistoinen on Salosen kommentti myös arabian kielessä silmämeikkiä tarkoittavasta alkoholi-sanasta: sehän antaa ”ilmettä silimään”! Monesti esitelmät perustuivat esitelmäsihtijän oma-kohtaisiin tutkimuksiin kaukomailta ja varmasti antoivat jännittäviä näkökulmia kuulijastolle.

Monissa tieteellisissä seuroissa on pohdittu historian tai historiikin kirjoittamista. Karttunen teos sopii hyväksi esimerkiksi: nyt on Itämaisen Seuran moninainen toiminta kirjattu. Seuran keskeistä sarkaa ovat vuosikirjan tyypiset *Studia orientalia* -teokset. Sarjassa on ilmestynyt 118 nidettä. Niin kuin monissa muissakin teoksissaan Karttunen on myös tähän historiaan laatinut kattavan henkilöhakemiston, joka hyvin havainnollistaa Itämaisen Seuran monitahoista toimintaa ja monia toimijoita.

Erityisesti kiitoksen ansaitsee myös teoksen kuvitus. On vanhan ajan potretteja, historiallisia ja nykykuvia, on tauluun ikuistettuja ja

jokunen patsaaksi päässyt. Monessa kuvassa on tiedeyhteisön tuttavallinen tunnelma, samoin kuin sellaisissa tekstinkohdissa, joissa Aapeli Saarisalo puhutellaan etunimellä. Kuvituksena on myös seuran kokousilmoituksia 1940-luvun alkupuoliskolta. Lehti-ilmoitukset olivat tärkeä informaatiokanava aikana, jolloin ei ollut sähköpostia. Ilmoituksin levitettiin tietoa paitsi jäsenistölle myös tiedeyhteisölle ja suurelle yleisölle.

Karttunen tiivis historia on erinomainen oppihistoriallinen katsaus itämaisten kielten tutkimukseen ja tutkijoihin. Nykypolven tutkijat ovat vanhan polven jatkomuna. Tutkimusaiheet vaihtuvat, mutta on varmaan ikikestäviä aiheita, joihin nuoret tutkijat löytävät uusia näkökulmia.

Seurojen vaiheet ovat myös Suomen tieteiden historiaa. Karttunen on ottanut huomioon vanhan tietokirjailijan neuvon: lukujen otsikoiden pitää olla houkuttelevia. Vai mitä on sanottava otsikosta ”Luunkova aika: Knut Tallqvist 1917–1948”? Eikä jännitystäkään ole puuttunut seuran toiminnasta. Vuonna 1980 hallituksen henkilövalintoja puitiin jopa Helsingin raastuvanoikeudessa.

Lopuksi arvostelijan obligatoriset täydennykset. Karttunen kysyy, kuka oli ”entinen professori” E. Gregory, joka maaliskuussa 1941 puhui kiinalaisesta aiheesta saksaksi. Helsingin Sanomissa julkaistun ilmoituksen mukaan Eugen Gregory puhui Kungfutsesta. Nettitiedon mukaan hän oli julkaissut kirjan *Dreissig Jahre unter Chinesen* (1953), jota vieläkin kauptellaan saksalaisissa antikvariaateissa. Ja rehtori Arvi Pyhälän kuolinvuosi on 1976.

KALEVI KOUKKUNEN

Kirjoittaja on Suomen Itämaisen Seuran jäsen ja Suomen Oppihistoriallisen Seuran tutkijajäsen.